

Studiehæfte

Det Kongelige Teater

Af Nikoline Werdelin

Akvariefuglen

Forord

Med det foreliggende studiemateriale indleder vi et nyt samarbejde med hovedstadens gymnasier: workshops mellem Det Kongelige Teaters skuespillere og eleverne. Vi inviterer nu dramaholdene til at arbejde praktisk med skuespil fra vores aktuelle repertoire. Fra skuespillets samlede repertoire på 12 nypremierer i denne sæson har vi valgt at gøre to af forestillingerne til genstand for et praktisk, kunstnerisk samarbejde mellem Det Kongelige Teaters skuespillere og jer. Blandt efterårets produktioner har vi valgt Nikoline Werdelins nye stykke *Akvariefuglen* og i foråret 2006 bliver det Henrik Ibsens *Lille Eyolf*.

Men først er det altså Werdelins nye stykke det gælder! En forfatter der, siden hun i begyndelsen af 80'erne debuterede med tegneseriestribernes signalement af tidens typer, over de forløbne år har bevæget sig ind på stadig mere komplicerede og ømtålelige problemstillinger. I skuespillet *Boblerne i bækken* var det tematiske omdrejningspunkt døden. I *Akvariefuglen* tager Werdelin fat på en anden slags sygdomme: dem der sidder i sjælen.

Ellen er ledende psykiater på afdelingen, en belæst, midaldrende kvinde med en faderbinding og få erfaringer med kærligheden. Jim er plejer, nyskilt og besat af musik. Irene er indlagt med en depression sammen med Tage, der har autistiske træk, Ida, der brækkede hoften som 15-årig ved at hoppe ud fra taget i den tro hun var en havesanger - og Philip, som er skizofren og besat af krig. *Akvariefuglen* er en historie om skrøbelige menneskers reaktion på det moderne samfund. På trods af det dystre emne har Werdelin ikke glemt nødvendigheden af det intelligente grin. I en hårfin balance mellem humor og alvor fortæller hun om forelskelse, magt og kampen for helbredelse i en verden af behandlere og behandlingskrævende.

Materialet her er tænkt som en introduktion til *Akvariefuglen* og en opfordring til at arbejde med stykket, på det teoretiske såvel som det praktiske plan. Da stykket udspiller sig på en psykiatrisk afdeling kunne en tematisk vej ind i materialet bl.a. være at beskæftige sig med de forskellige psykiske lidelser - og for de af jer der vil arbejde med stykket på gulvet, vil det tillige være relevant at overveje, hvordan disse sygdomme giver sig til udtryk kropsligt.

For nøjere information om tid og sted for de enkelte workshops henvises til oversigten i vedlagte brev.

Manuskriptet til *Akvariefuglen* kan rekvireres gennem chefdramaturg Karen-Maria Bille på mail: kmbi@kglteater.dk

Indhold

Hvem står bag og hvem spiller med?	2
Homo modernus - om Werdelins skuespil	3
<i>Akvariefuglen</i> - et handlingsreferat	5
Tjkehovs ensomme mennesker	6
<i>Akvariefuglen</i> - figurgalleri	7
Hvad er skizofreni?	10
Hvad vil det sige at være depressiv?	12

Studiebilletter á 60 DKK kan bestilles på studietelefonen på 33 69 69 69 ma-fre kl. 12-16 i sæsonen eller via e-mail på jbj@kglteater.dk

Studierabatten omfatter gymnasier, handelsskoler, (HHX og HG-studerende) HF-studier, folke- og efterskoler.

Bemærk venligst, at der skal bestilles min. 10 studiebilletter for at opnå rabat.

Redaktion: Karen-Maria Bille
Layout: Helen H. Petersen
Billedmateriale: Maja Ravn

Iscenesættelse:

Nikoline Werdelin

Scenografi:

Maja Ravn

Koreografi:

Bill Holmberg

Medvirkende:

Philip:

Mikael Birkkjær

Åsa:

Karen Margrethe Bjerre

Hanne:

Benedikte Hansen

Tage:

Henrik Koefoed

Jim:

Ole Lemmeke

Ida:

Mette K. Madsen

Ellen Middleworth:

Kirsten Olsen

Opføres

24, 26, 27*, 28, 29*, 30.

september 2005

3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14.

oktober 2005

14, 27, 28, 29, 30.

december 2005

8, 9, 14, 16, 20, 24, 26, 27.

januar 2006

1, 2. februar 2006

* også forestillinger om dagen

Goddag og velkommen, du skal bare vide, at her, hvor du nu er kommet, vil du nogle gange være meget bange, du vil se dig selv som en kujon, du vil føle, at du har forrådt nogen eller noget, af og til vil du være glad, opleve lidt nærhed, i bedste fald en del, og hvis du lærer at læse, vil du aldrig være helt alene.

(Nikoline Werdelins bud på en tale holdt for en nyfødt)

Homo modernus

- om Werdelins skuespil

"Vittigt", "præcist", "sort" er formodentlig de tre mest hyppigt anvendte ord, der ledsager omtalen af Nikoline Werdelins værker. Hvad enten det drejer sig om hendes tegneserier eller hendes dramatikervirksomhed. Fra gennembruddet med *Café*, der kørte på bagsiden af Politiken op igennem til 80'erne, til gennembruddet med *Liebhaverne* har det store publikum elsket at se sig selv portrætteret. Figurgalleriet fra tegneserien var vandret over på teaterscenen og fik en ny dimension ved at blive fortolket af skuespillere.

Unge, rige, smukke. Sådan så mange af rollerne – stjerne-rollerne – ud; man var enten noget ved musikken eller ganske enkelt nogle luksus-norder, således som typerne fremtræder i Nikoline Werdelins debutstykke "Liebhaverne", 1997 på Husets Teater. Her lader livsstils-konsulenten Werdelin sine konsumorienterede væsener – arkitekter, advokater, en madskribent – holde åbent hus for den store scenografiske selvscenesættelse: Kobbergryder, pejs, slutsedler og hele svineriet! Lige indtil drømmen brister, utroskaben spøger, parforholdet skrider, og kærlighedens korthus vælter.

(Per Theil og Lise Garsdal "Hvem der? Scener fra 90'erne", 2000)

Efter *Liebhaverne* fulgte *Den blinde maler* om den midaldrende kunstmaler Søren Sibast. Manden der ikke evner at give sig hen. Han kan ikke være sammen med nogen, men han kan heller ikke være alene. Tre kvinder forsøger sig med ham. Tre gange går det galt. Sibast mener selv at

have forklaringen: "De sender mig defekte kvinder, så jeg tror, det er mig, der ikke kan elske. Først en gold, så en grim – og så en dum".

I 2001 modtog Nikoline Werdelin årets Reumert som Bedste Dramatiker for skuespillet *Mine to søstre*. Her kaster hun sit knivskarpe og lune blik på familielivets glæder og forbandelser og tegner et portræt af kvindeliv, som det former sig for tre meget forskellige søstre. Mens tilværelsen skifter, prøver søstrene både vagtsomt og tillidsfuldt at betro sig til hinanden om mænd, arbejde, børn og skuffelser. Tre liv med hver sit omdrejningspunkt. Forelskelse opstår, kærligheden forgår, og alderdommen står på spring. - Den ældste søster, Leise, er gået i panik ved tanken om, at hun måske har fået sit sidste kys. Boel, den mellemste, sætter plastre på sår: På børnenes knæ, på søstrenes sjæle og på forholdet til sin ægtemand. Og lillesøsteren, Neel, lukker sig inde i sit lille hus fyldt med bøger og lærer først sent den kødelige kærlighed at kende.

Allerede året efter – i 2002 – var Werdelin klar med sit næste stykke *Boblerne i bækken*, for hvilket hun ligeledes blev belønnet med en Reumert. Denne gang befinder vi os blandt terminale kræftpatienter på Rigshospitalets afdeling 5041. På stuen ligger fem mænd for døden. Én for én vågner de og taler om kvinderne, sejrene, tabene og sorgen over at skulle afsted. Men de

lever også lidt af deres liv igen. De skændes, griner og slås med puder. Hos dem er natsygeplejersken, der samtidig er deres alle sammens kvinde. Den kvinde der i hver af mændenes liv har haft afgørende betydning. Hun spilles af den samme skuespiller og stykket foregår på to planer – i et nu og et da. De afgørende øjeblikke med konen, elskerinden, søsteren, veninden – det, der var. Og nuet – den enkle og fortløbende historie – om denne ene nat. Sine bevæggrunde bag stykket forklarede Nikoline Werdelin sådan her:

Selve emnet er en udfordring, der må være lige så mange måder at dø, som vi er mennesker. Jeg vil forsøge at beskrive angst, taknemmelighed, fortrydelse, smerte og det særlige venskab, der opstår mellem fanger, gidsler...her: patienter. Hvordan omgås vi det største uden gudstro? Lindrer troen, hvis vi har den? Hvad hvis man har den, men mister den til sidst. Og er det for nogen først da, troen på noget større end "os" er mulig.

I sit efterfølgende stykke *Marthas tema* fra 2004 arbejder Werdelin videre med en dramatisk struktur, der spænder over to tidsplaner. Denne gang klipper hun frem og tilbage i en konstant vekselvirken mellem 2004 og 1874. I 1874 sidder pianisten Salicath hos en velhavende familie og komponerer en sonate. Der afholdes muntre, romantiske saloner, men bag facaden gemmer sig kulde, hemmelige lidenskaber og et undertrykt tyende. Moderen dyrker pianisten, pianisten sværmer for datteren, datteren er ustyrlig, og faderen bolttrer sig med stuepigen. I 2004 sidder en bitter bibliotekar og råder enevældigt over et akademisk musikbibliotek. Han har fået afslag på afslag på sine ansøgninger om støtte af et forskningsprojekt om barokken. Men en dag finder han et nyt og anderledes opslugende emne. Opklaringen af livsforløbet for en romantisk komponist Salicath, som i 1874 skrev en anderledes og for ham atypisk aggressiv sonate.

Akvariefuglen

- et handlingsreferat

Ellen er overlæge på en psykiatrisk afdeling. Hun har fire patienter i terapi: den skizofrene Philip, der gennem talrige indlæggelser er blevet en af hendes faste patienter og som Ellen ubevidst er forelsket i, Tage, der lider af autisme og er lidenskabeligt optaget af den russiske forfatter Anton Tjekhov, den ældre, maniske overklassekvinde Åsa og den unge pige Ida, der er bange for ord og derfor optræder i skikkelse af forskellige fugle.

Under en gruppeterapeutisk seance bliver Ellen kaldt bort for at modtage en ny patient. Det er den midaldrende Hanne, der er blevet indlagt efter et selvmordsforsøg og nu skal behandles for en depression. Hanne er vred over at være blevet reddet og vender sine aggressioner mod Ellen. Selv om Hanne forholder sig passiv overfor de andre patienter, fornemmer de hendes vrede og viger instinktivt tilbage fra hende.

I et forsøg på at beskæftige sine patienter med noget hun umiddelbart anser for harmløst, foreslår Ellen Tage, at han starter en studiekreds over Tjekhovs skuespil *Onkel Vanja*. Philip, Åsa og Ida med på ideen og under Tages vejledning påbegynder de i fællesskab prøverne. Kun Hanne holder sig for sig selv.

Ellen er frustreret over sine faglige nederlag med Hanne, som det trods flere forsøg endnu ikke er lykkedes hendes at nå ind til. Hun er i tvivl om sine egne evner som

behandler. Om sit liv. Og hun kan ikke lade være med at identificere sig med Hannes sorg over sit forliste forhold. Også hun, Ellen, har et ulykkeligt kærlighedsliv. Efter en natlig rettergang med sig selv opsøger hun natplejeren Jim, der er kendt for at være en stor forfører, og beder ham have samleje med hende. Det skal være her og nu.

Da Ellen kort efter opdager, at Hanne og Philip har fundet sammen, træffer hun en rask beslutning om at udskrive Hanne. Hvis Hanne føler sig rask nok til at indlede nye forhold, ser Ellen ingen grund til, at hun skal optage et dyrebar hospitalsseng. På trods af natplejeren Jims højlydte protester står Ellen fast og Hanne må forlade afdelingen.

I tiden der følger har Ellen stadig vanskeligere med at komme i kontakt med sine patienter, der har mistet tilliden til hende. Og da Ellen fylder 55 og samtidig kan fejre sit 25 års jubilæum som psykiater, har Philip, Åsa, Tage og Ida forberedt en lille Tjekhov-forestilling gennem hvilken, de råt for usødet tegner et portræt af deres behandler som en egenrådig tyran. - Arbejdet med teaterforestillingen har imidlertid været for stor en belastning for de skrøbelige mennesker, og situationen står nu ikke længere til at redde.

Tjekhovs ensomme mennesker

Den russiske forfatter Anton Tjekhov (1860 - 1904) er herhjemme frem for alt kendt for sine fire skuespil *Mågen*, *Kirsebærhaven*, *Tre søstre* og *Onkel Vanja*. I sine skuespil, der som oftest udspiller sig på forfaldne landlige godser fjernt fra storbyens eftertragtede liv, beskriver Tjekhov den moderne ensomhed og kedsommeligheden ved en tilværelse, der ingen retning har. Her møder vi dagligstuenes helvede og den følelsesmæssige isolation blandt ulykkelige mennesker, der af hver sin grund sidder inde med en følelse af at have spildt livet.

Onkel Vanja, det skuespil der indgår i *Akvariefuglen*, handler således om den midaldrende Vanja, som har brugt sit liv på at drive sin svogers gods. Her lever han i et nøjsomt og lidt vejetende arbejdsfællesskab med sin ugifte niece, Sonja. Afkastet fra driften af godset har han trofast gennem alle årene sendt til sin svoger, en succesrig professor, der er bosat i Moskva.

Da professoren pensioneres, tager han og hans unge kone, Jelena, imidlertid ophold på godset, og dermed er der bragt uro ind i hverdagen og de stille rutiner: Der spises

på nye tidspunkter, som slet ikke passer til en landhus-holdning, mens den opmærksomhedskrævende professor med tilfredshed indtager sin plads i centrum!

Vanjas bitterhed over sit forspildte liv bliver næret af professorens tilstedeværelse, men samtidig giver den smukke Jelena for en stund både Vanja og den desillusionerede huslæge, Astrov, håb om, at fremtiden alligevel ikke er helt forbi. Også Sonja smittes af forhåbning i sin stille og længe nærede kærlighed til Astrov. Men da professoren annoncerer, at han ønsker at sælge godset – og dermed hele det økonomiske og mentale eksistensgrundlag for Vanja og hans niece – synes Vanja ikke længere, han har noget at miste.

Drømmene om, hvad det alt sammen kunne blive til, er stærke hos disse mennesker. Og Tjekhov beskriver med forfinet, psykologisk indsigt og stille humor, hvordan de på den ene side ser deres egen situation ganske klart, og på den anden side med alle midler søger at undslå sig for at ændre på de fortvivlende livsomstændigheder.

Videotip: Louis Malles "Vanja on 42nd Street"

Akvariefuglen

- figurgalleri

Ellen Middleworth er ledende psykiater på afdelingen. Hun er en belæst, midaldrende kvinde med stærke bindinger til sin far, der er englænder og flyttede til Danmark, da han mødte Ellens mor. Også han var psykiater, der nu efter en karriere som professor i retspsykiatri, lever pensionisttilværelsen i England med sin stærkt demente kone. Ellen lever sit liv i fagets tjeneste, hun er en respekteret foredragsholder og er lidenskabeligt optaget af nye faglige landvindinger indenfor medicinsk behandling af psykiske lidelser. Hendes kærlighedsliv derimod er mindre velfungerende. Det er blevet til et par løse forhold til fraskilte mænd, men hun er altid endt med at blive overvældet af delebørn og gummisko. Mere eller mindre erkendt er hun forelsket i sin patient Philip.

Jim er plejer på afdelingen og arbejder fortrinsvis som nattevagt. Efter en opvækst i de københavnske forstæder med en fraskilt mor har Jim levet en rastløs voksentilværelse. Først som skibskok og siden med forefaldende arbejde. På trods af sit gode hoved er det aldrig lykkedes ham at fuldføre den seminarieuddannelse, han påbegyndte med henblik på et job som højskolelærer. Bag sig har han flere forliste forhold, et biologisk barn og et par papbørn. Lede ved de daglige rutiner har altid fået Jim til at bryde op.

Åsa er gift med direktøren for et glasuldsfirma og har vokse børn. Hun har lidt af mani-depressivitet hele livet, men har i lange perioder kunnet holde sin sygdom i ave med medicin. Når de maniske perioder, af hvilke der er flest, tager overhånd, lader hendes mand hende indlægge. Åsa er dramatisk anlagt og har både i konkret og overført betydning store armbevægelser. I de maniske perioder er Åsa økonomisk uansvarlig. Under indlæggelserne knytter hun sig ofte tæt til en ung pige, som hun nærer moderlige følelser for. Denne gang er det Ida.

Ida er en ung, skizofren pige. Hun har været indlagt et antal gange de forløbne år. India er vokset op i et alternativt miljø med kunstneriske forældre, der var meget sene til at erkende deres datters sygdom, som de først indså da datteren sprang ud fra taget i den tro, at hun var en havesanger. India tyr i samværet med andre ofte til dyreidentiteter. Fælles for dyrene er at de er små som bævere, grævlinge, muldvarper eller fugle. India reagerer stærkt på lyde og lider i tiltagende grad af angst, hvorfor hun helst følges med Åsa eller Jim.

Tage er en midaldrende mand med autistiske træk. Gennem opvæksten er det lykkedes hans omsorgsfulde mor at skabe en reglementeret hverdag, hvilket i stort omfang har holdt ham fri af institutioner. Nu er Tages mor blevet gammel og har ikke længere kræfter til at beskytte sin søn mod omgivelserne. Han er lidenskabeligt optaget af den russiske forfatter Anton Tjekhov, hvis forfatterskab han i rigt mål har lært udenad. Tage er meget følsom overfor konflikter, og aggressioner klarer han også dårligt. På trods af sin fascination af Philip, bliver han skræmt væk af dennes uberegnelighed, mens han føler sig tryk i selskab med Ellen.

Philip har lidt af skizofreni hele livet. Vellykket medicinering har imidlertid gjort ham i stand til at gennemføre en bachelorgrad i økonomi på Handelshøjskolen. Når han ikke er indlagt, bor han i sin egen lejlighed på øverste etage af akademiker-forældrenes villa. Philip har haft to forhold, begge til kvinder han har mødt på psykiatrisk afdeling. Ellen har altid været en god terapeut for ham, hendes kontante autoritet og evne til indlevelse i netop ham, giver ham tillid til hende. Lige nu Philip indlagt med stærke vrangforestillinger og paranoide fantasier.

Hanne er cand.mag. i kunsthistorie med begyndelsen til en fin karriere som museumsdirektør bag sig. Efter et par erhversaktive år har depressioner gjort hende uarbejdsdygtig. Forholdet til kæresten Lars har stabiliseret hende i forhold til omgivelserne, og Lars har altid været parat til at hjælpe hende op af de sorte huller, hun med jævne mellemrum er havnet i. I første ombæring har Hanne fravalgt at få børn, fordi hun ikke kunne overskue det. Senere forsøg på at få børn vha. hormonbehandling har kun bidraget til hendes depressive tilstand. Da Lars forlod hende kort efter deres bryllup, mistede hun livslysten fuldstændig og forsøgte at tage sit eget liv.

Hvad er skizofreni?

I Danmark er der ca. 20.000 mennesker, der har skizofreni. Og risikoen for at få sygdommen er ca. en procent.

Det er ofte en belastende sygdom at have, og mange som får skizofreni må se i øjnene at sygdommen i større eller mindre grad kommer til at påvirke resten af deres liv.

De mest karakteristiske symptomer på skizofreni er hallucinationer og vrangforestillinger. Men der er også andre symptomer, de såkaldt negative symptomer, hvor man bliver sløv, mister initiativ og har en tendens til at isolere sig fra andre. De negative symptomer var grunden til at skizofreni oprindeligt hed ungdomssløvsind.

Man ved ikke meget om grunden til at man kan få skizofreni, men arvelige forhold spiller en rolle.

Hvis man har skizofreni, er det almindeligt at man af og til har psykotiske symptomer med hallucinationer eller vrangforestillinger.

Man kan få medicin mod de psykotiske symptomer, men medicinen virker ikke på alle med skizofreni. Antipsykotisk medicin har oftest bivirkninger og den virker ikke på de negative symptomer.

Sådan stilles diagnosen

For at opfylde kriterierne for skizofreni skal man i mindst 1 måned enten have haft:

1. Vedvarende bizarre vrangforestillinger:

Vrangforestillinger om ting der er helt utænkelige. At man f.eks. mener at man har is i blodårerne, eller at man i virkeligheden stammer fra en fremmed planet.

2. Eller mindst 1 forsteringssymptom:

Vrangforestillinger eller hallucinationer som er karakteristiske for skizofreni. Det drejer sig om:

- Forestillinger om at andre kan høre ens tanker
- Forestillinger om at andre stjæler ens tanker
- Forestillinger om at andre kan påføre en tanker mod ens vilje
- Forestillinger om at ens tanker f.eks. bliver udsendt gennem radioen eller fjernsynet

- Forestillinger om at man med tankens kraft kan få andre til at gøre bestemte ting
- Forestillinger om at man oplever at man kan fjernstyre andre mennesker til at have bestemte følelser
- Hallucinationer hvor man hører stemmer der som en sportskommentator hele tiden kommenterer, hvad man gør, f. eks. ” nu går han på toilettet”, ” nu børster han tænder”.
- Eller hallucinationer hvor man hører stemmer, der opleves som om de kommer fra flere forskellige mennesker, der diskuterer forskellige ting indbyrdes.

3. Eller mindst 2 af følgende 4 symptomer:

- Vedvarende hallucinationer eller vrangforestillinger uden depressivt eller manisk indhold, dvs. uden at de handler om at man overvurderer eller nedvurderer sig selv
- Sproglige tankeforstyrrelser, som er et udtryk for forkert brug af sproget, f.eks. ved at man bruger ord der ikke findes
- Katatone symptomer, dvs. symptomer, hvor man laver mærkelige bevægelser eller står i mærkelig stillinger, som ikke giver mening.
- Negative symptomer, dvs: Træghed, langsomhed, sløvhed, mangel på initiativ, passivitet, kontaktforstyrrelser, manglende handlekraft eller interesser, at man synker ind i sig selv og bliver mere opmærksom på den indre end på den ydre verden, at man trækker sig tilbage fra samvær med andre mennesker, at man opsøger ensomhed, eller at man har affekt-affladning, dvs. at man ikke deler andre menneskers begejstring, sorg eller glæde.

4. Eller simpel skizofreni:

Man opfylder kriterierne for simpel skizofreni, hvis man igennem mere end et år gradvist har ændret personlighed eller markant har ændret adfærd, samtidig med at man har fået negative symptomer og ens evne til at fungere socialt er klart forringet.

Hvad vil det sige at være depressiv?

Mellem to og ti procent af alle danskere får på et tidspunkt i deres liv en depression. Og det skønnes at mellem 200.000 og 300.000 har en depression der er så alvorlig at de har brug for behandling. Der er dobbelt så mange kvinder som mænd der får en depression.

At være deprimeret er ikke det samme som at være ked af det. Har man en depression er man ofte trist, har ingen energi eller lyst, og man lider af dårligt selvværd. Man kan have problemer med at sove, med at koncentrere sig, og man har ofte svært ved at forestille sig at man nogensinde får det bedre.

Depressioner inddeles i lette, moderate og svære depressioner, alt efter hvor alvorlige de er. Knap hver femte, der får en depression, får kun sygdommen en enkelt gang, mens hver tiende får mere end ti depressioner i deres liv.

Man kan have depressioner med eller uden at man har haft en mani. Depression sammen med manier hedder i tiden mani-depressiv psykose. I dag hedder det mani eller bipolar affektiv sindslidelse, og det er en anden sygdom end depression.

På hjemmesiden netpsykiater.dk, hvorfra ovenstående beskrivelser er citeret, kan I hente gode og lettilgængelige artikler om de forskellige psykiske lidelser, deres årsager og behandlingsformer.

Videotip: Milos Formans "Gøgereden" & Barry Lavinsons "Rain Man"

Sådan stilles diagnosen

Overordnet skelnes der mellem to typer depression: Depressiv enkeltepisode og tilbagevendende depression.

For at opfylde kriterierne for at have en depressiv enkeltepisode i lettere grad skal man:

- Have haft depressionen i mere end 2 uger
- Ikke tidligere have haft en mani eller en let mani, en såkaldt hypomani
- Ikke have en fysisk lidelse som kan forklare symptomerne

Man skal have mindst 2 af følgende kernesymptomer:

- Man er i dårligt humør og er nedtrykt og trist
- Man har nedsat lyst til at foretage sig noget, og man har mere eller mindre mistet interessen for ting, man plejer at interessere sig for
- Man bliver hurtigt træt og har ikke så meget energi som man plejer

Desuden skal man have mindst 2 af følgende ledsagesymptomer:

- Man har nedsat selvtillid eller selvværdsfølelse
- Man lider af skyldfølelse og bebrejder sig selv urimeligt
- Man har tanker om at det ville være bedre, hvis man var død, eller man tænker på at begå selvmord
- Man har svært ved at koncentrere sig eller oplever at man ikke kan tænke klart
- Man er enten urolig og hvileløs, eller også er ens bevægelser nærmest gået i stå
- Man sover enten mere eller mindre, end man plejer
- Man har mistet appetitten og har tabt sig, eller man er begyndt at trøstespise og har taget på